

Augustus 2025

Van boerengehucht tot forensendorp:

Bussum bestond oorspronkelijk uit een 100-tal voornamelijk kleine boerderijen en daglonershuisjes. Op de schrale akkergronden werd gewerkt en er werd vee gehouden op de Hilversumse Meent. Na de komst van de spoorlijn in 1874 veranderde Bussum snel van een boerendorp in een villadorp. Het boerenbedrijf raakte in enkele decennia op de achtergrond. Veel boerderijen zijn in de loop van de tijd uit het straatbeeld verdwenen. Momenteel resteren er nog 15 à 16 huizen die als boerderij herkenbaar zijn. Deze rondwandeling laat zien wat er na de vergaande verstedelijking van Bussum is overgebleven van de agrarische voorgeschiedenis van het dorp.

De wandeling heeft een lengte van ca 4 km en duurt ca 2 uur.

De rode nummers in de beschrijving corresponderen met de nummers in het routekaartje

Enkele begrippen die in onderstaande beschrijving worden gebruikt:

- **Langhuis:** Langwerpig gebouw, zonder zijdelingse uitbouw, waarbij woon- en bedrijfsgedeelte onder één doorlopende kap zijn ondergebracht. Voor- en achtergevel kunnen een achterover hellende top vertonen, het zogenaamde wolfsend.
- **Krukhuis:** Als boven, maar met een zijdelings uitgebouwd voorhuis, waardoor een L-vormige plattegrond ontstaat. Krukhuis, ook wel een populaire naam voor kaasboerderij.
- **T-huis:** Als boven, maar met aan twee kanten uitgebouwd voorhuis, waardoor een T-vormige plattegrond ontstaat.
- **Boerenvlechtwerk:** Metselwerk in de topgevel, bedoeld als afwerking van de zijkant van de gevel als er geen boeidelen (houten afwerking met planken) aanwezig zijn.
- **Boerenstrek:** Metselwerk boven raam en deurkozijn, waarbij de stenen rechtstandig op schuinte worden gemetseld. Het is een dragende constructie voor de gevel. De voorloper van de huidige latei (bijv. bij Herenstraat 101).

De wandeling start op de Oud Bussummerweg 31. (Fietsen neerzetten op nummer 24.)

• **[1] Oud Bussummerweg 31.**

Dit is een T-huisboerderij. Het is een van de weinige boerderijen die grensden aan het nabijgelegen weiland waar de koeien weidden, de zgn. Koeienkamp. Later werd dit gebied volgebouwd met woningen.

Hendrik Kuijer heeft deze boerderij omstreeks 1897 laten bouwen. Hij heeft er maar een paar jaar geboerd en verkocht de boerderij in april 1903 aan de Exploitatiemaatschappij Oud-Bussem van Johannes van Woensel Kooij en Floris Vos. Deze verkochten het pand

rond 1908 aan Bouwmaatschappij Tres, die dit pand vervolgens rond 1917 weer doorverkocht aan veehouder Hendrik Calis. Het kreeg toen de naam "*Zuivelhoeve*". Op 12 december 1922 brandde het boerderijgedeelte geheel uit. Vanaf 1924 werd het pand verhuurd aan Hendrik Griffioen die de boerderij de naam "*Hofstede Oud Swaenenburg*" gaf en er een zuivelhandel (melkboer) in vestigde. Het pand bleef in handen van de familie Griffioen, de zuivelhandel ging in een latere fase over in een wijnhandel. De laatste eigenaar Griffioen verkocht het pand in 2024.

Loop in de richting van het centrum, neem de derde straat links, de Visserstraat. Op de kruising met de Havenstraat staat:

- **[2] Havenstraat 55.** Bouwjaar circa 1889.
Dit is een krukhuysboerderij, van buiten nog in de originele staat. In 1902 kocht Hendrikus Dijkman deze boerderij voor 1100 gulden van Hendrik Jacobszoon Majoor. Daarna is die overgenomen door zijn zoon Jacobus Dijkman. Het huisnummer was aanvankelijk 37, maar is door vernummering thans 55. In 1920 is de bouwschuur aangebouwd.
Aan de zijgevel van de Visserstraat zien we metselwerk dat bestaat uit boerenvlechtwerk, ook wel zaagtandmotief genoemd.

Ga linksaf de Havenstraat in, daarna rechtsaf de Molenlaan in.

- **[3]** Naast **Molenlaan 20** staat nog een schuur, hierin was de voormalige "koeienstal".

Aan het eind van de Molenlaan linksaf de Driestweg op. Bij de kruising met de Hogeweg bevindt zich aan de linkerkant:

- **[4] Driestweg 13.** Gebouwd circa 1881.
Dit is ook een krukhuysboerderij. Het dakraam heeft een makelaar (rechttopstaande houten balk in het midden) en de zijkanten zijn uilenborden. De buitenkant is nog in originele staat. Bij verkoop door de eerste eigenaar P.J. Loman in 1886 was het huis gelegen op den Driest (is braakliggend bouwland). Het bracht 1300 gulden op.

Aan de overkant van de weg:

- **[5] Driestweg 14 en 14a.**
Dit is eveneens een krukhuysboerderij, gebouwd rond 1890.
Aan de buitenkant is er weinig veranderd, het pand heeft nu een woonbestemming, er zijn twee woningen in gevestigd.

Rechtsaf de Gildestraat in, naar

- **[6] Gildestraat 8.**
Dit is een langhuysboerderij waar vroeger paarden werden gehouden in de stal erachter; vooraan is het woongedeelte.

Aan het einde van de Gildestraat de Huizerweg (via de zebra) oversteken, even naar links en dan rechtsaf de Sint Janslaan inslaan. De eerste straat rechts, de Veldheimerlaan in en meteen linksaf naar de Botweg.

- **[7] Botweg 14.**

Deze krukhuisboerderij moet circa 1896 gebouwd zijn als boerenwoning en een afzonderlijke woning. Dit alles onder één dak, nu nummer 14, 14a en 16.

Op nummer 14 (toen 8) woonde in 1906 de landbouwer Fokker met zijn gezin, dat bestond uit acht personen. Het voorhuis, het uitstekende deel, werd bewoond door grootmoeder Fokker, later werd het verhuurd. De voordeur is waarschijnlijk de oorspronkelijke deur.

Loop de Botweg uit, loop door via de Veldheimerlaan en sla bij de Nieuwstraat linksaf, loop door en steek bij het verkeerslicht over naar de Prinsenstraat.

- **[8] Prinsenstraat 6.**

Type langhuisboerderij.

Deze voormalige boerderij heet nu Prinsenhof en is een woning. Oorspronkelijk was het de boerderij van de familie Bon, gebouwd in 1874, toen dit perceel nog op de gemeenteground van Hilversum lag.

Prinsenstraat uitlopen tot de rotonde, neem de linker zebra, ga linksaf de Brinklaan op. Neem de eerste straat rechts, de Gooibergstraat en steek de spoorbaan over. Loop vervolgens de Gooibergstraat uit, ga links de Iepenlaan in en meteen rechts naar de Plaggenweg.

- **[9] Plaggenweg 5.**

Wat eens een tot krot vervallen langhuisboerderij van vóór 1870 was, is door de vorige eigenaar met hulp van vele anderen in 1982 steen voor steen afgebroken en met dezelfde stenen weer herbouwd naar het originele model. Dit alles heeft drie jaar geduurd. De voorgevel bestaat uit boerenplechtwerk.

Ga terug naar de Iepenlaan, sla daar linksaf. Loop door tot de kruising met de Beerensteinerlaan. Sla linksaf, meteen aan uw rechterhand ziet u

- **[10] Beerensteinerlaan 2c tot nr 6,**

Dit waren vroeger daglonershuisjes.

Er waren drie woningen, gebouwd in de 2e helft van de 19e eeuw en opgetrokken uit simpele baksteen. De huisjes waren bestemd voor dagloners en hun gezinnen.

Dagloners waren losse krachten die per dag werk moesten zien te vinden en dus ook per dag betaald kregen. De boeren huurden deze werkkrachten in wanneer er genoeg werk te doen was. Bij geringe inkomsten waren de dagloners met hun vaak grote gezinnen afhankelijk van giften van de kerk en het Armenbestuur. De huisjes staan op grond die aangekocht is uit de erfenis van de Bussumse notabele Simon Veer, na zijn dood nagelaten aan zijn huishoudster.

Stukje doorlopen op de Beerensteinerlaan, de tweede straat rechtsaf is de Melkweg. Op de hoek ziet u:

- **[11]. Hoek Melkweg/Beerensteinerlaan 22-24**

Ook dit is een langhuisboerderij, gebouwd in 1896, de veestal en bergplaats zijn van 1916. De eerste eigenaar Jan Koelink woonde er met zijn vrouw Martha Willard en hun tien kinderen. Ook al waren ze met velen, toch werd 's zomers het voorhuis aan Amsterdammers verhuurd. Onder het achterste gedeelte van het dak waar de pannen niet zo strak liggen en waar vroeger de deel was, zit nog stro onder de pannen. Daardoor kwam de warme adem van de koeien, als ze 's winters op stal stonden, niet als druppels aan het plafond te hangen. Nu zijn het drie woningen.

Aan het eind van dezelfde straat ziet u:

- **[12] Melkweg 4**

Deze T-huisboerderij staat op grond die vroeger bouwland was met de naam Bruiker en als eerste huis van de straat gebouwd in 1895. Het is ingericht als dubbel woonhuis zodat het voorhuis kon worden verhuurd. Aan de Herenstraat was de voordeur, rechts daarvan een serre en een grote voortuin. Na een interne verbouwing in 1914 door architect N. Rigter, is de voordeur verplaatst naar de Melkweg waar deze nog is. In de voortuin werd een nieuw dubbel woonhuis gebouwd (Melkweg 2 en Herenstraat 103), tot circa 1980 nog in gebruik als boerderij. In 1999 heeft de gemeente ingestemd met het afbreken van de stal en met de bouw van een dubbel woonhuis. De eerste eigenaar was Jacob Krijnen, ook wel genoemd "de Nap". Zo worden de nazaten nog genoemd "Krijnen van de Nap".

Op de hoek van de Melkweg en de Herenstraat

- **[13] Herenstraat 101/Melkweg 1**

Hier ziet u de Maria Hoeve, een langhuisboerderij die werd aanbesteed op 1 oktober 1896. De architect was J.F. Everts, die ook gemeentearchitect van Bussum was. De voordeur en kozijnen in de voorgevel komen uit een gesloopt landhuis en zijn daardoor extra breed en dik.

Rechts van de voordeur werd op 22 oktober 1896 de eerste steen gelegd door de zeer jonge Tijmen Krijnen. Zijn oom Lambertus Krijnen was de eerste eigenaar. Tot 1973 stonden er nog koeien op stal.

Ga rechts de Herenstraat in.

- **[14] Herenstraat 42**

Langhuisboerderij de Hoeve. De voorgevel was vroeger wit. Dit is een van de oudste boerderijen van Bussum, gebouwd rond 1874. Aan de voorkant zijn nog originele kenmerken te zien, al is het rieten dak vervangen door dakpannen. Aan de achterkant is

een stuk aangebouwd. Aan de zijkant is door de verhoging in het dak nog te zien waar de deuren van de deel waren. Na 1910 kwam er een brandstoffenhandel in.

Herenstraat uitlopen, steek de spoorbaan over en ga rechtsaf de Krijnenweg in. Neem de eerste weg naar rechts en vervolg de Krijnenweg. Sla aan het einde van de weg rechtsaf naar de Mariastraat.

- **[15] Mariastraat 20, 20a, 22**

De bouw van deze langhuisboerderij is eind 1882 begonnen maar de eerste eigenaar, Nicolaas Fokker, heeft hem nooit in voltooide staat gezien want hij overleed op 22 januari 1883. Naar verluidt is de achtergevel tijdens een storm zwaar beschadigd waarbij de boerderij geheel uit zijn verband werd gerukt, zodat de achtergevel van de grond af opnieuw moest worden opgebouwd.

De boerderij is vanaf 1913 tot heden bewoond door de familie de Graaf en heeft de nodige verbouwingen ondergaan zoals het recht optrekken van de zijgevel.

Loop de Mariastraat terug naar de Brinklaan, steek over bij de zebra naar de St. Vitusstraat

- **[16] St. Vitusstraat 3**

Type T-huisboerderij

Deze boerderij is rond 1890/1895 als moderne T-boerderij gebouwd op de grond waar voorheen de oude boerderij van Fokker stond. De grond eromheen is rond 1900 geheel volgebouwd. Het metselwerk boven de ramen noemt men boerenstrek. Het huis is nog in bezit van de familie Fokker.

-o- -o- o - **Einde wandeling** - o - o -o -

Om terug te lopen naar uw fiets kunt u de St. Vitusstraat door lopen, sla bij de Kapelstraat linksaf. Deze helemaal uitlopen tot de Havenstraat, daar rechtsaf en bij de Landstraat naar links. Neem de tweede straat rechts de Oud Bussumerweg.

Uitgegeven door de Historische Kring Bussum augustus 2025
Met dank aan de eerdere beschrijving van auteur Nel Krijnen-van Gog in september 2003.